

DE MENS EN ZIJN ONTSPANNING

6. Vakantieherinneringen

Het is altijd prettig, een paar goede raadgevingen bij de hand te hebben, nuttige wenken... voor Uw volgende vakantie, nadat U lang, al te lang, hebt moeten teren op de herinneringen van de vorige. Bij een vakantie immers horen herinneringen en die herinneringen gaan hun eigen leven leiden; ze groeperen zich, sommige worden verzwakt, andere worden versterkt; en ze kunnen zo sterk worden dat ze de vorm krijgen van voornemens voor een volgende vakantie en goede raad voor ieder die luisteren wil.

*
* * *

Want kijk, we hebben in de laatste jaren te maken met twee belangrijke verschijnselen. Allereerst het massale karakter van het verschijnsel vakantie: de massale uittocht. We zien een steeds groter stroom toeristen zich bewegen. Daardoor maximale belasting van het vervoer, en als onaangenaam begeleidingsverschijnsel: het vervoer gaat het vakantie-houden overwoekeren, het zich verplaatsen wordt hoofdzaak, het ergens zijn wordt bijzaak. En dan het andere punt: de hulp die de techniek ons biedt om zo veel mogelijk van hetgeen men beleeft vast te leggen: want weer of geen weer, men kiekt met ware hartstocht. Er zijn zo van die mensen, zo wordt al smalend gezegd, die niet anders meer kunnen kijken dan door de zoeker van hun fototoestel. Meters film worden verschoten, ontwikkeld, afgedrukt, al of niet afgehaald, ingeplakt en opgeborgen. Familiekeikjes en nog eens familiekeikjes. Het reisgezelschap hier, het reisgezelschap daar, het reisgezelschap overal, het doet er niet meer toe waar. Zo gaan het verlangen naar activiteit en de verzamelwoede van tastbare herinneringen samen. Zo zien we het om ons heen en zo doen we zelf. Ik zie ze weer voor me: een vader, een moeder en twee kinderen; het jonge zoontje eigenwijs met zijn eigen fotografie-box, het oudere dochtertje al met een kostbaarder toestel omhangen, de moeder kordaat toegerust met de belichtingsmeter, en dan de vader: die laat achteloos een duur toestel voor zich bengelen. Echt het gezin op stap en op fotojacht. Het lijkt een karikatuur, maar U kunt beslist niet goed op reis gaan zonder ook nog een goede prismakijker mee te nemen. Die hebt U nodig voor details aan gebouwen, voor ramen in kerken en voor de verten in het landschap. Zo is dan de uitrusting voor de volgende reis al weer beter dan voor de vorige. En nu herinnert U zich met schrik dat het overal zo vol mensen was. Het gedrang van Uw medemensen zit U tot hier! Is daar geen ontkomen aan? Kies dan de vroege ochtenduren. Een zomerdag begint merkwaardig vroeg. Elke dag weer verbaast de natuur er zich over, dat de mens zo'n langslaper is, dat hij te laat opstaat. In de vakantie is hij liefst nog luier en later dan in het dagelijks leven. Een vroege ochtend is nu eenmaal onbetaalbaar; wat er dan in de lucht zit, dat pittige, U vindt het de hele dag niet terug. Wie dan in conflict komt met behoefte aan slaap, die kan de gewoonte uit zuidelijker landen overnemen en een siesta houden, een heerlijke middagrust. En dan maar een museum minder zien. Hebt U overigens wel gemerkt, hoe gunstig het monster, de moderne snelweg, bijna alle verkeer aantrekt en opslokt? Stilte en landelijkheid bestaan nog, zelfs en juist dicht in de buurt van de grote verkeersaders. Kies een auto-snelweg, zo een die plomp het oude land doorsnijdt. Wandel tien minuten daar buiten een oud landwegje op en U staat verbaasd: U bent midden in de wijde schoonheid van Nederlands landschap — hier gaat nog een weg van nergens naar nergens; hier is ruimte, hier kunt U vrij ademen en hebt U alles wat U voor bezinning en vakantie nodig hebt.

Ik herinner me langs snelwegen de mooiste slootjes, geel van watergentiaan, of een ander, waar boven het water tussen de hoge slootkanten een droom zweefde, een droom van ijle trossen van waterviolier. Neem een paar mensen, zo maar willekeurig. De een heeft er oog voor, een ander ziet het niet, en nog een ander zou het niet eens willen zien, als hij er opmerkzaam op werd gemaakt. Ach, de mensen zijn wel verschillend. Ieder heeft de vakantie op een niveau, dat hij geestelijk aankan en ieder heeft de vakantieherinneringen, die hij verdient.

„Meneer, als ik eens vragen mag, hebt U een goede vakantie gehad?” — Ja meneer. — Wat bent U van beroep? — Filosoof. — O, nou dat tref ik. — En hoe zijn Uw vakantieherinneringen? — Wat zal ik zeggen. — Nou, bent U ver weg geweest, het buitenland in? — Nee meneer. — U bent dus niet ver weg geweest? — Ja en nee. — Hoe bedoelt U dat? — Wel ik ben thuis gebleven.... En U zei, U had toch een goede vakantie gehad! — O ja zeker; moet ik U dat nog uitleggen? — Kijk, de meeste mensen gaan op reis, liefst ver weg, maar ze nemen zichzelf mee. Ze deden beter weg te gaan maar zichzelf thuis te laten. Ik bedoel zo: ieder mens zit vast in zijn gewone wereldje, in zijn gewone doen en laten, in zijn gewone problemen en moeilijkheden. Nu proberen sommigen wel dat alles van zich af te schudden en een andere omgeving moet ze daarbij helpen, maar ze blijven zichzelf toch o zo gelijk. Ze hebben vergeten dat alles thuis te laten. Daar behoort kracht toe, dat kost oefening; oefening om weg te komen uit je eigen beperkte gedachten-cirkels. En wie daar wel de kracht toe heeft, zo iemand kan thuis blijven met vakantie, en zichzelf weg sturen. Dank U.” „En U meneer, hebt U goede vakantieherinneringen? O prachtig; ik heb lekker gegeten en gedronken en veel en hard gereden met de auto. — Doet U dat anders niet? — Jawel. -- Dus U had eigenlijk geen vakantie nodig? — Zeker wel; ik was hard aan vakantie toe, wat denkt U wel!” „U, mevrouw, hebt U goede vakantie gehad? — Heerlijk, komt U eens kijken naar de foto's, keurig ingeplakt in een fotoalbum; hier mijn man en kinderen aan zee; daar mijn kinderen en mijn man aan zee; de zee is groot meneer! Daar mijn kinderen aan het spelen, daar aan het zonnebaden”. „En U, juffrouw, hoe is het U vergaan? Ik ben haast nergens afgezet, en als ze het probeerden, dan was ik ze lekker te vlug af. — U bent zeker altijd zakelijk en kwiek. — Ja, en weet U wat zo'n aardige ervaring is? Als je werkelijk ergens gast bent. Als de mensen je niet taxeren naar de grootte van de bestellingen en pas voorkomend worden als je het duurste menu hebt uitgezocht. — U zoekt dus eigenlijk naar mensen. — Ja, als Diogenes met zijn lamp. — Dank U, maar niet zo geleerd doen juffrouw!”

* * *

Het is een vreemde geschiedenis met herinneringen. We kunnen ons, tot onze ergernis, vaak hele stukken van een reis niet meer herinneren. Allerlei is verwaagd, verbleekt en zelfs totaal uitgewist. Gelukkig. Want stel U voor, dat we de reis steeds als een film in alle details voor ons zouden zien. Nog vermoeiender en overladener dan het reisprogramma zelf. Het zou niet uit te houden zijn. En toch willen we graag zo veel mogelijk onthouden en vasthouden en nemen dan onze toevlucht tot allerlei hulpmiddelen, foto's enz. Andere dingen, kleinigheden zelfs, grappige momenten, merkwaardige situaties, komen plotseling in volle scherpte voor het oog terug, ongewild en onopzettelijk. Het kan ook een heel landschap zijn, een gebouw of een stadsgezicht. Ze komen terug door een kleine toevalligheid, een enkel woord, een gelijksoortige situatie. En vaak kunt U niet eens meer nagaan, hoe en waarom nu juist dit stuk verleden plotseling verschijnt, en zich zo scherp aftekent. Het gaat buiten ons om, we hebben de keuze niet in onze macht. Maar we kunnen wel het geheugen opruimen dan zijn foto's van belang, prentbriefkaarten, en even goed topografische kaarten en stadsplattegronden, ja allerlei reisdocumenten, zelfs bewaarde rekeningen.

Het is vreemd gesteld met herinnering. Je kunt er goed beschouwd zo weinig aan doen. Je bent op vakantie, komt onder de indruk van velerlei en doet machtige ervaringen op. Je wilt het vasthouden, opbergen en meenemen, om dat voor later ter beschikking te hebben. Je wilt het verleden kunnen oproepen en de stemming van toen kunnen terugkrijgen. Wat doe je dus in radeloosheid: je koopt een prentbriefkaart, je maakt een foto, je schetst en tekent in een schetsboek en je schrijft een bladzij vol in een reisdagboek. Allemaal prachtig. Maar daardoor alleen komt niet de stemming van toen, de verrukking terug. De herinnering heeft een eigen wil, heeft eigen wetten. Zo komen we tot een heel andere kijk. We gaan de herinneringen wantrouwen. Een vraag komt op: verfraait de herinnering het verleden en verfraaien wij de herinnering aan dat verleden?

Ik weet nog goed van een vroegere reis en zal U dat vertellen. Het was een lange reis en boordevol indrukken. Later kwamen steeds een paar dingen terug;

ervaringen die blijkbaar de meeste indruk hadden gemaakt. Wat was het? Het was in 1949 het interieur van een kerk op Sicilië, in de omgeving van Palermo. Het waren de gloeiende middeleeuwse mozaïekwanden in die kerk. Een weelde van tintelende kleuren, die — mozaïek eigen — als van gisteren leek. Het was in dat zelfde jaar ook nog iets anders, ook op Sicilië: de ligging van het stadje Agrigento, met zijn uitzicht op de fijne silhouetten van tempelresten in de verte en laagte, en met uitzicht op zee, nog verder weg en nog lager. Onbeschrijfelijk! Toen deze herinneringen boven gekomen waren lieten ze me niet meer los. Ze werden zo sterk dat ik ze ging wantrouwen. Kom, dacht ik, mijn verbeelding maakt alles mooier dan de werkelijkheid. Als ik daar eens weer kom kan het me alleen nog maar tegenvallen. Die teleurstelling wil ik me besparen. Ik kwam er weer, vier jaar later in 1953. Zou het niet het beste zijn die kerk niet binnen te gaan en met dichte ogen het landschap voorbij te gaan? Merkwaardig, die dwang van de herinnering! Maar nog merkwaardiger de werkelijkheid! Het beeld in mijn herinnering was niet overdreven, het was ook niet precies goed: het was te zwak. De werkelijkheid overtrof de herinnering verre, en ik was dankbaar voor de hernieuwde kennismaking.

Een paar minuten geleden waren U en ik getuige van een ondervraging van vakantiegangers. Het leek wel een opinie-onderzoek, waarbij niemand gebruik maakte van het recht er geen opinie op na te houden. Wat zullen we doen? We zullen de ondervraagde mensen over een jaar nog eens laten ondervragen over hun vakantie 1956. Vertelt U eens, wat komt ondanks foto's en reisverslag in Uw herinnering terug en ziet U het scherpst voor U. Ongedachte antwoorden zullen er bij zijn: „Dat grappige straathondje, dat altijd kwam bedelen en het air had van een deftige freule”. „Die vader, die zijn zoontje zo nadrukkelijk en streng opvoedde aan tafel.... ik hoor zijn stem nog.”

Dr. W. K. KRAAK.

Op 2 september 1956 spreekt Dr. V. W. D. Schenk van 9.45 tot 10.— uur in deze rubriek. Onderwerp nog niet bekend.

Willen degenen, die hun abonnementsgeld 1956 nog niet voldaan hebben, dit overschrijven op postgiro rekening 304960 t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht. Bij voorbaat dank.

In september a.s. zullen de nog openstaande bedragen over dit jaar per kwitantie geïnd worden: dat betekent f 0,30 incassokosten!

HET WOORD VAN DE WEEK

VERSCHIJNT
WEKELIJKS
26 AUGUSTUS 1956

Frankering bij
Abonnement
UTRECHT

De Heer
Mevrouw
Mejuffrouw

Onbestelbare exemplaren
terug aan:
Bleyenburgerstraat 1, Utrecht

Het Woord van de Week

Humanistische radiolezingen uitgesproken voor de Vara-microfoon.

Administratie en redactie: Humanistisch Verbond, Bleyenburgerstraat 1, Utrecht, Postgiro 304960
Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 1,— p. kwart., losse numm. f 0,20, buitenland f 4,60 p.j.